

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Н. Ковальчук, к. е. н.

ORCID ID: 0000-0001-7886-2485

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

<https://doi.org/110.31734/economics2020.27.097>

Ковальчук Н. Особливості аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств

Обґрунтовано роль систематичного та об'єктивного аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств. В інтерпретації результатів аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств належить враховувати специфіку їхньої діяльності, в іншому ж разі результати аналізу будуть викривлені, а управлінські рішення нерациональні.

Виокремлено особливості діяльності сільськогосподарських підприємств, їхнє відображення у фінансовій звітності, яка є основною інформаційною базою для оцінки фінансового стану та результатів діяльності. Так, сезонність сільськогосподарської діяльності суттєво впливає на зміну оборотних активів, зокрема, зростання виробничих запасів та готової продукції є вимушеним наслідком сезонності, а тому не може розцінюватись як негативна тенденція.

З'ясовано особливості оцінки показників фінансової стійкості. Зокрема, якщо загальноприйнятим нормативним значенням показника фінансового левериджу є його значення на рівні менше 1, то для сільськогосподарських підприємств встановлення нормативу для цього показника практично неможливе.

Описано, чому дефіцит фондів обігу на сільськогосподарських підприємствах вносить свої корективи й стосовно аналізу рівня ліквідності. Через диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію спостерігається недотримання нормативів показників абсолютної та проміжної ліквідності, натомість високими є значення загальної ліквідності, що пов'язано з надлишком низьколіквідних активів.

Обґрунтовано особливості оцінки ділової активності сільськогосподарських підприємств. Особливістю сільськогосподарських підприємств є мінімальна різниця між тривалістю операційного та фінансового циклів. Це зумовлено тим, що нарощення позикового капіталу є досить ризиковим у галузі. Наголошено на залежності рентабельності сільськогосподарського виробництва від природно-кліматичних умов.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, фінансовий стан, фінансовий аналіз, результати господарювання, особливості аналізу сільськогосподарських підприємств.

Kovalchuk N. Features of the analysis of financial conditions of agricultural enterprises

The role of systematic and objective analysis of the financial conditions of agricultural enterprises is described in the article. When interpreting the results of the analysis of the financial conditions of agricultural enterprises, it is necessary to take into account the specificity of their activities. Otherwise, the results of the analysis will be distorted and the management decisions will not be rational.

The peculiarities of activities of agricultural enterprises, their reflection in the financial statements, which is the main information base for assessing the financial condition and results of the enterprise activity, are distinguished in the research. Thus, the seasonality of agricultural enterprises significantly influences the change in current assets, in particular, the increase in inventories and finished products is a forced consequence of the effect of the seasonality factor. Hence, it cannot be regarded as a negative trend.

The study describes why the scarcity of circulation funds in agricultural enterprises makes its adjustments in the analysis of the level of liquidity. Due to the disparity of prices for agricultural and industrial products, the standards of absolute and intermediate liquidity indicators are observed, while the overall liquidity value, associated with the excess of low liquid assets, is high. The peculiarities of evaluation of financial stability indicators have been clarified, in particular if the generally accepted normative value of a financial leverage indicator is less than 1, then it is practically impossible for agricultural enterprises to set a standard for this indicator.

The features of estimation of business activity of agricultural enterprises are substantiated in the work. Feature of agricultural enterprises is the minimal difference between the duration of the operational and financial cycles. This is due to the fact that the increase in borrowed capital is quite risky in this field. The dependence of the profitability of agricultural production on the natural and climatic conditions is indicated in the article.

Key words: agricultural enterprise, financial conditions, financial analysis, results of management, features of analysis of agricultural enterprises.

Постановка проблеми. У сучасних умовах спроможності вітчизняних підприємств, у тому числі й сільськогосподарських, є належний фі-

нансовий стан, який розглядають крізь призму оптимального рівня ліквідності, здатності підприємства відповідати за своїми зобов'язаннями, забезпечення раціональних джерел формування фінансових ресурсів та встановлення їхнього найефективнішого співвідношення, максимізації рівня ділової активності та рентабельності. Саме тому особливого значення набуває правильна інтерпретація результатів аналізу фінансового стану сільськогосподарського підприємства з урахуванням специфіки означеної галузі народного господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств достатньо висвітлені в літературних джерелах. Зокрема, варто вказати на напрацювання таких науковців, як Мартиненко В. П., Кушик І. Л., Демчук Н. І., Халатур С. М., Хідірян М. О. [1], Колеснік Я. В., Харіна А. В. [2] та ін. Водночас потребують уточнення особливості трактування результатів аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств та впливу конкретних чинників на групи показників оцінки фінансового стану.

Постановка завдання. Інструментом стабілізації та покращання фінансового стану сільськогосподарських підприємств виступає фінансовий аналіз, який допомагає з'ясувати вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на результати фінансово-господарської діяльності підприємства. З огляду на це метою нашого дослідження було з'ясування взаємозв'язку особливостей діяльності сільськогосподарських підприємств і результатів аналізу конкретних груп показників фінансового стану.

Виклад основного матеріалу. Напрями фінансового аналізу сільськогосподарських підприємств різноманітні, проте традиційно для оцінки фінансового стану та результатів діяльності застосовують такі основні групи показники, як ліквідність (платоспроможність), фінансова стійкість, ділова активність, рентабельність. Першочерговим є вертикальний та горизонтальний аналіз балансу підприємства.

Інтерпретація результатів аналізу показників зазначених груп може бути різною для підприємств різних галузей народного господарства [4; 5]. Безперечно, суттєво впливають на оцінку фінансового стану сільськогосподарських підприємств особливості їхньої діяльності, пов'язані з

особливостями галузі. Досить специфічною може бути й інтерпретація результатів фінансового аналізу. Розглянемо основні особливості діяльності сільськогосподарських підприємств та їхній зв'язок із конкретними напрямками оцінки фінансового стану.

Як правило, оцінку фінансового стану підприємства розпочинають з аналітичної оцінки балансу через проведення горизонтального та вертикального аналізу. На такий аналіз суттєво впливає сезонність сільськогосподарського виробництва. Суттєві зміни у структурі будуть характерні для мобільної складової майна – оборотних активів. Зокрема, у весняний період, перед початком польових робіт, збільшуються запаси сировини та матеріалів, які з плином часу переростають у незавершене виробництво, надалі збільшуються запаси у залишках готової продукції та рівень дебіторської заборгованості. Баланс наприкінці року зміщується у бік зменшення обсягів готової продукції в результаті її реалізації, зменшення дебіторської заборгованості в результаті її інкасації, зростання запасів на новий польовий сезон.

Аналізуючи майно сільськогосподарського підприємства, необхідно звернути увагу на зміну таких статей запасів, як виробничі запаси та готова продукція, зростання яких є вимушеним наслідком дії чинника сезонності, тому не може розцінюватись як негативна тенденція. В інших умовах господарювання зростання вказаних статей оборотних активів розцінюється винятково як негативне явище, яке призводить до уповільнення оборотності оборотних активів.

Особливості аналізу проявляються і в оцінці джерел формування фінансових ресурсів, у тому числі в обчисленні та інтерпретації результатів фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства. Зокрема, якщо загальноприйнятим нормативним значенням показника фінансового левериджу є менше 1, то для сільськогосподарських підприємств встановлення нормативу для вказаного показника практично неможливе як загалом, так і для окремих галузей сільського господарства. Особливо важливо в процесі аналізу джерел фінансування враховувати співвідношення між оборотними та необоротними активами. Збільшення питомої ваги необоротних активів як наслідок уповільнення оборотності майна впливає на зменшення нижньої межі показника фінансового левериджу.

Дефіцит фондів обігу в сільськогосподарських підприємствах вносить свої корективи й стосовно аналізу рівня ліквідності. Через диспаритет цін на сільсь-

когосподарську та промислову продукцію, що визначає співвідношення між необоротними та оборотними активами, спостерігається недотримання нормативів показників абсолютної та проміжної ліквідності, натомість високими є значення загальної ліквідності, пов'язані з надлишком низьколіквідних активів.

Основними показниками, якими оперують під час аналізу ділової активності, є тривалість операційного та фінансового циклу. Особливість сільськогосподарських підприємств – те, що різниця між зазначеними показниками є мінімальною. Це зумовлено відсутністю реальних важелів впливу на покупців та постачальників, а також тим, що нарощення позикового капіталу є досить ризикованим у галузі.

На основі узагальнення особливостей розрахунку та оцінки основних груп показників щодо фінансового стану та факторів, котрі їх визначають, побудуємо рисунок.

Оціночними показниками діяльності сільськогосподарського підприємства переважно є чистий прибуток і рівень рентабельності. На зміну цих показників значно впливає такий чинник, який не залежить від підприємства, – залежність сільськогосподарського виробництва від природно-кліматичних умов. З урахуванням його впливу результати трендового аналізу можуть бути викривлені, прогнозування фінансових результатів на основі останнього – практично неможливим.

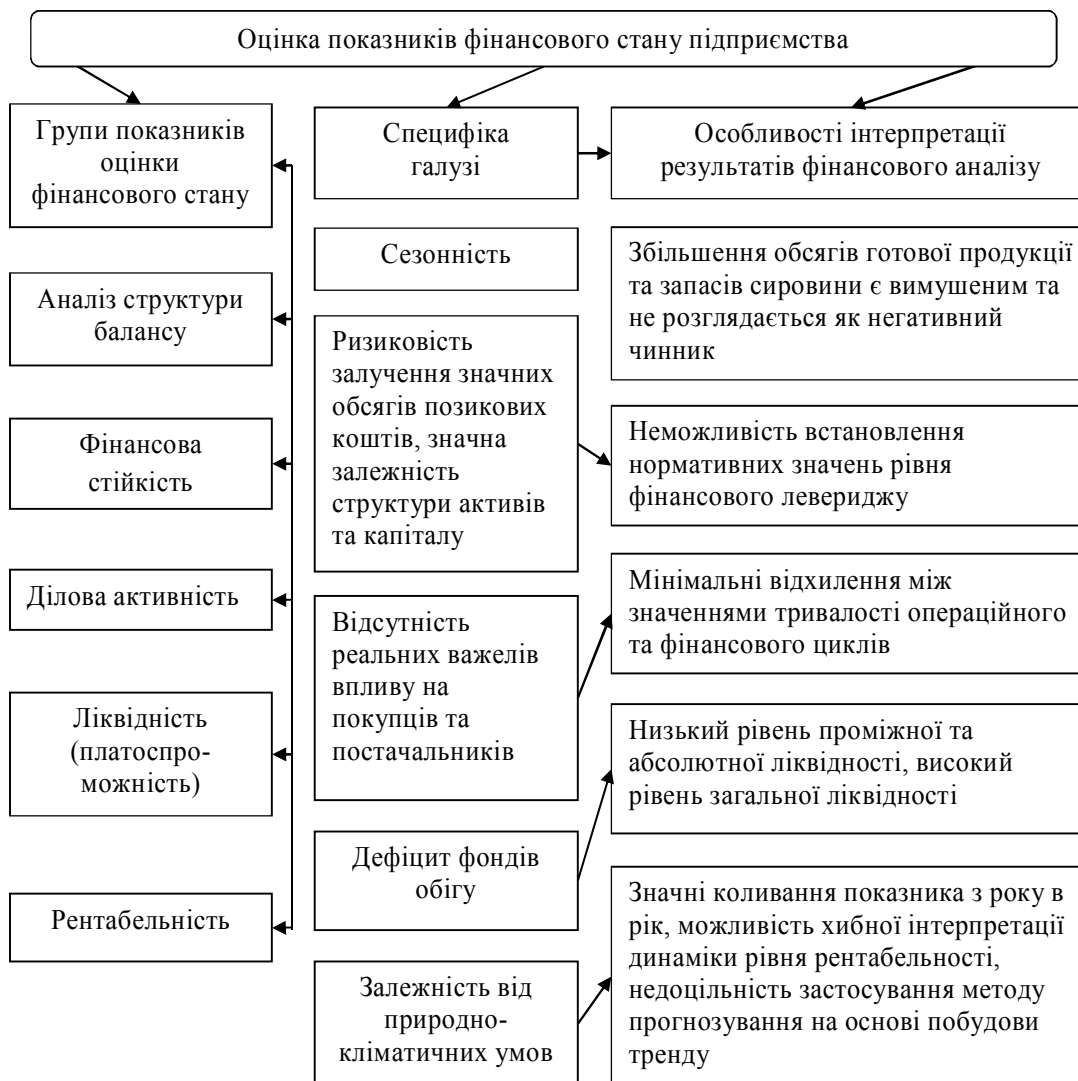


Рис. Взаємозв'язок галузевих особливостей сільськогосподарських підприємств та інтерпретації результатів їхнього фінансового стану.

*Власні узагальнення.

Висновки. У процесі аналізу фінансового стану та результатів діяльності сільськогосподарського підприємства важливо враховувати особливості фінансово-господарської діяльності, наявність значної кількості некерованих зовнішніх чинників та ризиків з метою недопущення неправильної інтерпретації оціночних показників та прийняття хибних управлінських рішень. Особливої уваги заслуговує оцінка рівня рентабельності, який значним і переважним чином залежить від природно-кліматичних умов. Також варто враховувати рівень сезонності як чинник впливу на рівень ліквідності (платоспроможності) вітчизняного підприємства, ризикованість залучення позикового капіталу, що впливає на незначні відхилення тривалості операційного та фінансового циклів, істотну залежність рівня фінансового левериджу від співвідношення між необоротними та оборотними активами.

Бібліографічний список

1. Демчук Н. І., Халатур С. М., Хідірян М. О. Теоретичні основи аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Економіка і суспільство*. 2019. № 9. С. 396–400.
2. Колеснік Я. В., Харіна А. В. Шляхи вдосконалення фінансового стану сільськогосподарського підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/101.pdf (дата звернення: 13.10.2019).
3. Мартиненко В. П., Кушик І. Л. Управління рентабельністю сільськогосподарських підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 370–374
4. Мішина С. В., Мішин О. Ю. Аналіз у галузях виробництва та послуг. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2008. 240 с.
5. Царенко О. М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу. Суми: Університетська книга, 2006. 240 с.

Стаття надійшла 19.06.2020